

Vermogenswinstbelasting en kapitaalvlucht in de 21e eeuw

Citation for published version (APA):

Niessen, R. E. C. M. (1997). *Vermogenswinstbelasting en kapitaalvlucht in de 21e eeuw*. Universiteit Maastricht.

Document status and date:

Published: 01/01/1997

Document Version:

Accepted author manuscript (Peer reviewed / editorial board version)

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

VERMOGENSWINSTBELASTING EN KAPITAALVLUCHT IN DE 21E EEUW

1. Inleiding

Staatssecretaris Vermeend heeft in zijn roemruchte Volkskrant-interview

¹ laten weten dat het huidige belastingstelsel niet meer mee kan in de volgende eeuw. "Ons stelsel ademt nog de sfeer van de jaren vijftig en zestig. Het is geënt op het principe van de kostwinner en op een gesloten economie die niet internationaal georiënteerd is. Het is niet meer bij de tijd".

De belangrijkste factor die maakt dat het stelsel niet meer voldoet, is volgens deze publikatie "de druk uit het buitenland". En wat moet het antwoord daarop zijn? Uit het interview blijkt dat de volgende maatregelen worden overwogen:

- * verschuiving van directe naar indirecte belastingen
- * een vast, laag tarief voor vermogensinkomsten
- * afschaffing van vermogensbelasting en kapitaalsbelasting
- * tegengaan van de uitholling van de belastinggrondslag d.m.v. pensioenen; in latere publicaties is de afschaffing of inperking van de 1e lijfrentepremie-tranche als voorgenomen beleid genoemd.

Tijdens het LOF-congres van 26 september 1997 te Rotterdam heeft Vermeend als hoofdpunten van het 21e-eeuwbeleid verder nog genoemd:

- * tariefsverlaging in ruil voor verbreding van de heffingsgrondslag;
- * vereenvoudiging, maar over de wijze waarop dat zou moeten gebeuren, deelde hij niets mee.

Opvallend is dat enkele actuele items niet worden genoemd in de bestrijding van de internationale druk.

- * Op de eerste plaats het fiscale *instrumentalisme* dat het belastingstelsel nodeloos gecompliceerd maakt en dat de belastingtarieven opschroeft. Maar de regering wil iets te regeren hebben, en houdt vast aan haar fiscale speeltje. De Miljoenennota 1998 laat daarover geen twijfel bestaan. Of dat in Europees verband nog lang kan worden volgehouden, is gezien de hierna in § 3 genoemde notitie van EU-Commissaris Monti echter de vraag. In dit verband is het verder opvallend dat aan instrumentele cadeautjes wordt vastgehouden terwijl tegelijkertijd wordt gestreefd naar beperking van de aftrek van beroeps-kosten, terwijl die aftrek nu juist wèl zakelijk gemotiveerd is.
- * Een ander punt dat ik mis, is de *beperking van fiscale regelgeving*. Er zijn in Nederland meer dan 50 verschillende heffingen op Rijks- en gemeenteniveau en daartussen. Het zou voor de slagvaardigheid in de internationale concurrentie mijns inziens een zegen zijn om daarin eens flink te snoeien.²
- * Wat ook ontbreekt, is een voorstel voor *verlaging van de totale lastendruk*. Dat is misschien wel een (hier niet uitgesproken) beleidsdoel van de regering, maar kernbegrip van *dit* plan is "*verschuiven. Van belasting op arbeid naar belasting op consumptie en milieu*", aldus de bewindsman. Dit beleidsvoornemen heeft zeker aantrekkingskracht, maar het is toch de vraag of het echt goed werkt. Wanneer de lastendruk op arbeid daalt, gaat daarvan weliswaar een rem uit op de loonkosten, maar wanneer tegelijkertijd de kosten van levensonderhoud duurder worden, leidt dat toch, naar men mag aannemen, tot extra-looneisen?!

1. Volkskrant 3 mei 1997: "Vermeend verklaart zijn belastingplan", door Mike Ackermans.
2. Cfm. hoofdartikel NRC Handelsblad 10 mei 1997.

De hele verschuivingsoperatie is belangrijk in die zin dat er veel geld mee gemoeid is, maar een fundamentele wijziging van het belastingstelsel kun je haar niet noemen, en of de concurrentiekracht van de Nederlandse economie er wezenlijk door toeneemt, is ook nog maar de vraag.

Meer fundamenteel is wel een andere kwestie, die in het Volkskrant-interview slechts tussen de regels door valt te lezen, nl. de belasting op vermogensrendement waarover NRC Handelsblad enkele dagen later wel berichtte.³ Maar zo'n nieuwe heffing is toch eerder geschikt om de kapi-taalvlucht te bevorderen dan om deze in te dammen, dus rijst de vraag hoe het zit met het terri-torialiteitsvraagstuk in de volgende eeuw. Maar daarover zwijgt Den Haag in alle talen. Dat is de contradictie in het hele verhaal: de buitenlandse druk wordt eerst genoemd als het centrale probleem, en vervolgens vernemen wij er eigenlijk niet zo veel meer van.

Op deze twee aspecten: vermogenswinstbelasting en kapitaalvlucht, wil ik hier nader ingaan.

2. Naar een vermogenswinstbelasting

Een blik in het verleden

Ons land heeft van 1941-1952 een *speculatiewinstbelasting* gekend.⁴ Art. 35 Besluit IB 1941 be-lastte als zodanig de winst verkregen bij *vrijwillige vervreemding* van onroerende zaken binnen 2 jaar na de verkrijging daarvan, en van een aantal andere zaken bij vervreemding binnen één jaar.

Eventuele verliezen mochten slechts worden afgetrokken van in hetzelfde jaar geboekte winsten. Het is duidelijk dat die bepaling met betrekking tot verliezen noodzakelijk was om te verhinde-ren dat de fiscus louter verliezen werden gepresenteerd. Maar even duidelijk is dat de onderha-vige heffing erg eenvoudig kon worden ontweken, en het behoeft dan ook geen verbazing te wek-ken dat zij de herziening van het fiscale oorlogsrecht niet overleefde.⁵

Een Commissie van de Wiardi-Beckman-Stichting onder voorzitterschap van B. Schendstok advi-seerde in 1959 tot invoering van een vermogenswinstbelasting op onroerende goederen en effec-ten.⁶ Daarna hebben Spaanstra⁷ en Antal⁸ haar, onder erkenning van de zware ervoor pleitende argumenten, op in hoofdzaak praktische gronden afgewezen. Andere auteurs, waaronder Hofstra⁹, Bartel¹⁰, Stevens¹¹,

3. Aertjan Grotenhuis, "Vermeend wil belasting op vermogensrendement", NRC Handelsblad 5 mei 1997.
4. Zie J.H. Lourens, Inkomsten uit speculatie, Weekblad der belastingen 1943/3706; R.F. van Lier, Het belasten der speculatiewinsten, in: Fiscale ervaringen in bezettingstijd, L.J. Veen Uitg. Mij. Amsterdam 1946, blz. 203.
5. Zulks uitvoerige vertogen in andere zin van het Kamerlid H.J. Hofstra ten spijt. Deze installeerde enkele jaren later in zijn functie van directeur van de Wiardi-Beckman-Stichting na te melden commissie. Tevens behandelde hij het vraagstuk van de vermogenswinstbelasting in een pre-advies voor de Belastingconsulentendag 1967.
6. Belasting van vermogenswinsten, De Arbeiderspers Amsterdam 1959.
7. J. Spaanstra, Aspecten van de belastingheffing van vermogenswinsten, Kluwer Deventer 1963.
8. K.V. Antal, Vijftien jaar discussie over een belasting van privé-vermogenswinsten, in: Smeetsbundel, Kluwer Deventer 1967.
9. T.a.p.
10. J.C.K.W. Bartel, Vermogenswinstbelasting, in: Portret van de Juridische Faculteit Rotterdam, Kluwer Deventer 1976.
11. L.G.M. Stevens, Belasting naar draagkracht, Kluwer Deventer 1980, blz. 249-251. In WFR 1997/6235 is hij aarzelend over dit punt.

Aardema¹², Kavelaars¹³, Cnossen¹⁴ en Severens¹⁵, alsmede (met enige reserve) de Commissie-Stevens¹⁶ toonden zich echter voorstander van haar invoering.

Tegenover de royale support voor zo'n heffing verbleekt het gewicht van de daartegen geopperde bezwaren van praktische aard wel enigszins. Daarbij dient men eveneens te bedenken dat verschillende landen, waaronder Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, reeds jarenlang een capital-gainstax kennen.

Een meer recent voorbeeld is dat van Australië. In dat land werd aanvankelijk net als in ons land regelmatig aan de Wet op de inkomstenbelasting gesleuteld om de ergste ontwijking voortvloeiend uit de onbelastbaarheid van vermogenswinsten weg te nemen. Maar in 1985 werd het roer omgegooid, en sedertdien is daar in de inkomstenbelasting een capital-gainstax op zeer brede basis ingebouwd. Belastbaar zijn gerealiseerde vermogenswinsten. Vermogensverliezen mogen louter van vermogenswinsten worden afgetrokken. Als motief daarvoor geldt dat de belastingplichtige de realisatie van winst en met name ook van verlies in eigen hand heeft.¹⁷

Bouwstenennotitie

Opeenvolgende bewindslieden op Financiën willen vooral om praktische redenen niet aan een belasting op vermogenswinsten beginnen. Laatstelijk nog is deze afgewezen door Staatssecretaris Van Amelsvoort in de Bouwstenen-notitie¹⁸ die hij bij zijn vertrek deed verschijnen. Een vermogensaanwasbelasting (heffing over nog niet gerealiseerde winst) wordt als in strijd met het reële stelsel van de hand gewezen. Dit bezwaar geldt niet voor een vermogenswinstbelasting, maar er wordt wel gewezen op talrijke daaraan verbonden problemen, zoals

- de noodzaak van doorschuiffaciliteiten,
- gevallen van onvrijwillig bezitsverlies,
- samenloop met andere heffingen, met name schenkings- en successierechten
- niet-geregistreerde vermogensbestanddelen,
- de vaststelling van verkrijgingsprijzen,
- de afbakening tussen onderhoud en verbetering,
- de aan effecten inherente ingewikkelde vormen van uitdeling,
- wat te doen bij overlijden en vererving, en
- de invoeringsproblematiek.¹⁹

Argumenten voor een vermogenswinstbelasting

Op grond van een tweetal argumenten kan een vermogenswinstbelasting naar mijn mening niet langer worden gemist.

Het eerste is dat de vigerende discriminatie tussen vruchten en capital gains leidt tot grootschalige belastingarbitrage: er is een vlucht in constructies die onbelaste vermogensopbrengsten beloven. Deze technieken zijn met name door de snelle ontwikkeling die het optie-instrument heeft doorgemaakt, veel geavanceerder dan tot voor kort het geval was. Een dergelijke gang van zaken is bepaald ongewenst

12. E. Aardema, Een vermogenswinstbelasting als reparatie-wetgeving, in: Van Dijkbundel, FED Deventer 1988.
13. P. Kavelaars, Vermogenswintheffing: verlies of (aan-)winst?, Kluwer Deventer 1997.
14. S. Cnossen, Economische aspecten van een vermogenswinstbelasting, ESB 13 augustus 1997 nr 4116.
15. P.J.H. Severens, Belastingheffing in de 21e eeuw, Forfaitair sept. 1997.
16. Graag of niet, Sdu 's-Gravenhage 1991, Beschouwing B.
17. Stan Ross en Philip Burgess, Income Tax: A critical analysis, Law Book Company Ltd, 2e druk, Sydney 1996.
18. Ministerie van Financiën, juli 1994.
19. Bijlage 16, blz. 6-7.

daar het financiële instrumentarium zich zodoende richt naar au fond oneigenlijke motieven; er worden in economische zin sub-optimale keuzes gemaakt.

Het tweede argument is dat de belastingvrijdom voor capital gains leidt tot een onrechtvaardige belastingheffing. Vermogensbezitters onderling worden ongelijk behandeld, om maar niet te spreken over diegenen die over onvoldoende middelen beschikken om tot beleggingen van enige omvang te komen.

Een en ander wordt verergerd doordat met zorgvuldige begeleiding van een belastingkundige onbelaste vermogenswinsten kunnen worden behaald op beleggingen welke met vreemd vermogen zijn gefinancierd. Alleen ingeval sprake is van duidelijk risicomijdende belegging, kan de rente-aftrek met een beroep op wetsontduiking worden geweigerd.

De kern van het tweede argument is dat de belastingvrijdom van capital gains zich niet verdraagt met het draagkrachtbeginsel. Dat principe houdt naar mijn mening in dat de fiscale last die een burger te dragen heeft, verband moet houden met de financiële ruimte voor verteringen die die burger ter beschikking staat. Hoe die ruimte wordt gedefinieerd, en of het verband rechtvaardig is dan wel in meer of mindere mate progressief, hangt af van naar tijd en plaats wisselende maatschappelijke opvattingen.

Wanneer vermogensaanwas optreedt en voor vertering beschikbaar komt, is dat naar huidig maatschappelijk gevoelen net zo goed een draagkracht-vermeerderende factor als wanneer de vrucht zich losmaakt van de bron.

Vormgeving

Uit het voorgaande blijkt wel dat ik vermogenswinsten beschouw als vorm van inkomen in de ruime zin waarin men dit begrip in de functie van draagkrachtmaatstaf moet opvatten. Daarom zou ik de heffing ter zake van vermogenswinsten willen inbouwen in de Wet op de inkomstenbelasting.

Zij zal daarin geen vreemde eend in de bijt zijn, want de IB kent al vermogenswinstheffingen ter zake van

- aanmerkelijk-belangaandelen,
- stamrechten en levensverzekeringen en
- bestanddelen van het ondernemingsvermogen.

Ook de regelingen van art. 25a en 25b kan men in juridisch-technische zin beschouwen als capital-gaintaxes.

In de in voorbereiding zijnde kabinetsnotitie zou sprake zijn van een heffing naar een forfaitair rendement. Nadeel daarvan is dat de ongelijke waarde-ontwikkeling niet tot uitdrukking komt in het belastbare inkomen, terwijl juist bij sommige soorten effecten de verschillen daarin zeer groot kunnen zijn. Daarom acht ik een heffing naar forfaitair rendement alleen aanvaardbaar als voorheffing op een heffing naar de werkelijke winst.²⁰

Het komt mij uit praktische overwegingen wenselijk voor zo'n heffing vooralsnog te beperken tot onroerende zaken, effecten en daarmee verband houdende rechten en derivaten. Transacties in andere zaken zullen in de regel heel moeilijk te traceren zijn, terwijl de te verwachten opbrengst voor de fiscus gering is. Bovendien valt handel op wat grotere schaal toch al onder het ondernemingsbegrip. Wanneer in de toekomst in belangrijke mate in deze of gene richting een fiscaal gemotiveerde vlucht optreedt, kan de vermogenswinstbelasting altijd nog daarheen worden uitgebreid.

Wat de onroerende zaken betreft - en in de toekomst wellicht andere zaken - kan ermee worden volstaan transacties daarin categorisch onder art. 22, lid 1, onderdeel b, te brengen. Uiteraard moet worden bezien of niet cumulatie met art. 25a/25b optreedt.

Ten aanzien van effecten liggen de zaken gecompliceerder. Hier worden wij niet alleen met tijdelijke genotsrechten geconfronteerd, maar ook met bonusaandelen, claims, warrants, opties etc. etc. en met

20. Deze mogelijkheid is ook geopperd door Kavelaars, t.a.p. blz. 44.

tal van speciale beleggingsvormen. Wanneer alle transacties die in dit verband worden verricht, stuk voor stuk van een fiscale conclusie moeten worden voorzien, is het einde zoek.

Effectenvermogen

Daarom stel ik voor naast het fiscale ondernemingsvermogen tevens het fiscale effecten-vermogen in het leven te roepen, en in de wet te bepalen: "Als inkomsten uit effecten worden aangemerkt alle voordelen verkregen uit het effectenvermogen". Ik stel mij dat aldus voor dat elke verwerving van effecten of rechten daarop geldt als storting in het effectenvermogen, en dat de onttrekking daaraan als inkomen wordt aangemerkt. Het is het meest praktisch wanneer -zoals thans gewoonlijk al het geval is - alle mutaties in dat vermogen door de banken steeds op één speciale rekening voor hun klant worden geadministreerd.

Het gestorte bedrag zou jaarlijks met twee indexen moeten worden aangepast. De eerste behelst een aanpassing wegens opgetreden *inflatie*. Ik meen dat zulks - na alles wat daarover in de voorbije decennia is gezegd en geschreven - geen nadere toelichting behoeft.

De tweede index zou gelijk zijn aan het *jaarlijks te belasten fictieve rendement*. De reden waarom ik dit voorstel, is dat een heffing die uitsluitend optreedt bij winstrealisatie, zou kunnen leiden tot zeer terughoudende dividendpolitiek, en de hele heffing bijzonder kwetsbaar zou maken. Ik opteer voor een jaarlijks fictief rendement - eventueel met tegenbewijsregeling voor verlies-situaties - dat wordt bijgeboekt bij het in het effectenvermogen gestorte bedrag en zodoende in mindering komt bij de becijfering van de reële vermogenswinst.

Rente en dividend in welke vorm dan ook worden niet bij uitkering belast, maar verhogen het ondernemingsvermogen dat bij onttrekking wordt belast. Tot het effectenvermogen kunnen behalve obligaties desgewenst ook andere vorderingen op lichamen worden gerekend.

Voorbeeld

Storting		f 100.000
Inflatie-index		" 20.000
Fictief rendement		" <u>30.000</u>
Kostprijs na x jaar		<u>f 150.000</u>
Werkelijke waarde		<u>f 300.000</u>
Opname uit de rekening		f 50.000
Af: kapitaaldeel	$\frac{150}{300} \times 50 =$	f <u>25.000</u>
Belast		<u>f 25.000</u>
Waarde na opname		<u>f 250.000</u>
Waarvan kapitaal		<u>f 125.000</u>

Deze rekensom zou eens per jaar moeten worden uitgevoerd. Zij vergt dat het geïndexeerde kapitaalbedrag moet worden bijgehouden alsmede de waarde van de portefeuille op het onttrekkingsmoment. Wanneer diverse onttrekkingen in één jaar plaatsvinden, zou dat tot

uitvoeringsproblemen kunnen leiden. Dit kan worden ondervangen door het totaal der onttrekkingen te vermenigvuldigen met de hoogste kapitaalstand in het jaar gedeeld door de hoogste portefeuillewaarde in het jaar. Randvoorwaarde is dat bij leeghalen van de rekening het hele overschot moet worden belast. Mutaties in de effectenportefeuille leiden niet tot belastingheffing: er is zodoende een automatische doorschuiving en compensatie van winsten en verliezen. De wetgever kan kiezen of hij saldo-verliezen al dan niet op het overige inkomen in mindering wil laten komen.

Tarief

In veel publikaties wordt ervoor gepleit vermogenswinsten te belasten tegen een gematigd proportioneel tarief. Als argument pleegt te worden aangevoerd dat het hier gaat om baten die over een langere periode zijn gegroeid en in eenmaal vrij komen. Het is duidelijk dat deze redengeving minder betekenis toekomt naarmate de progressie in het IB-tarief minder wordt.

In beginsel heb ik er bezwaar tegen om vermogensinkomsten en -winsten tegen een ander dan het gewone IB-tarief te belasten. Het is mij niet duidelijk waarom een gulden verteerbare opbrengst die uit de ene bron is verkregen, anders zou moeten worden belast dan een gulden verkregen uit een andere bron.

Maar de realiteit van het internationale kapitaalverkeer zou de wetgever wel eens tot een andere benadering kunnen dwingen. De schatting van het vluchtkapitaal in handen van Nederlandse particulieren is reeds opgelopen tot f 71 mld eind 1994.²¹

3. Aanpak van de kapitaalvlucht

Verschijningsvormen

Kapitaalvlucht, of althans wat ik daarmee bedoel, manifesteert zich in globaal genomen twee vormen. De eerste is die van de belastingplichtige die zijn geld naar het buitenland, België-Luxemburg-Zwitserland-Oostenrijk, brengt en daar rentedragend belegt zonder daarvan nog melding te maken aan de Nederlandse fiscus.

Het andere aspect van de internationale mobiliteit van kapitaal is dat buitenlandse financiers vreemd vermogen aan Nederlandse bedrijven ter beschikking stellen met als gevolg dat de Nederlandse heffingsgrondslag erodeert met de betaalde rente.

Beide verschijnselen zijn voor de Nederlandse fiscus pijnlijk, maar schrijnend wordt het wanneer de vanuit den vreemde geleende gelden, al dan niet in intra-companyverband, eerst vanuit Nederland daarheen zijn getransfereerd. Het behoeft wel geen betoog dat de anti-misbruikwetgeving die in 1997 in werking is getreden, slechts in sommige van dergelijke gevallen winstdrainage werkelijk tegen gaat.

Domiciliebeginsel

Het hier aangeroerde vraagstuk spitst zich toe op de relatie met belastingparadijzen die grote kapitalen aan zich trekken en in de geïndustrialiseerde landen uitzetten. Het vraagstuk is uiteraard niet onopgemerkt gebleven, maar wordt voornamelijk vooral behandeld onder de noemer van de thin-capitalisation waarover de IFA in 1996 congresseerde.

Naar aanleiding van dat congres merkt D.J. Piltz in zijn Generalbericht op dat de onderkapitalisatieregelingen een opvallende tegenstrijdigheid bevatten. De door de staten gevreesde winstdrainage wordt namelijk door hun eigen wetgeving teweeg gebracht. Zij staan immers aftrek van rente toe, ook al is de crediteur tevens aandeelhouder, en zien af van de heffing van bronbelasting.²²

21. A.P. Kusters, Het zwarte gat van Nederland, Onderzoeksmemorandum nr 137, Centraal Planbureau, Den Haag 1997, blz. 28.

22. Cahiers de droit fiscal international, Volume LXXXI b, blz. 80.

Aan de wieg van de internationale toewijzing van fiscale heffingsbevoegdheid staat een studie van vier economen die in 1925 een rapport uitbrachten aan de Volkenbond. Zij zijn van mening dat de opbrengst van aandelenbezit moet worden belast in het land waar de aandeelhouder woont. Weliswaar is de winst van de vennootschap territoir-gebonden, maar de aandeelhouder oefent in het bestuur van de vennootschap, onder meer door de benoeming van de directie, zodanige invloed uit dat de hem toekomende winstuitdelingen geacht moeten worden vooral aan het domicilieland gebonden te zijn. En ten aanzien van obligaties en andere schuldvorderingen betogen deze heren dat die vormen van terbeschikkingstelling van vermogen zozeer verwant zijn aan aandelen dat dezelfde zienswijze opgeld doet.²³

Deze redengeving komt de lezer van vandaag niet meer dwingend voor. Zo men al waarde wil toekennen aan het element van de aandeelhoudersinvloed, dan moge het duidelijk zijn dat de gewone schuldeiser deze in elk geval niet bezit.

Reeds enkele jaren later kiest de algemene vergadering van fiscale topambtenaren ten aanzien van de opbrengst van zowel aandelen als obligaties voor heffing in het land van vestiging van de debiteur.²⁴ Wel wordt ruimte gelaten voor heffing door het woonland, mits dit wordt verplicht om de bronheffing van de situsstaat te verrekenen.

Versterking van het bronlandbeginsel

Op het stuk van de inkomsten uit vermogen zijn het bronlandbeginsel en het domiciliebeginsel sedertdien naast elkaar blijven bestaan. Nederland gaat daarin van oudsher zeer ver, met name door geen bronbelasting op rente te heffen.

Allerwegen wordt de laatste tijd betoogd dat het denken over territorialiteit in fiscalibus aan herijking toe is. Het internationale handels- en betalingsverkeer neemt zo'n vlucht dat de aloude nationale heffing van inwoners naar in principe hun wereldinkomen danig op losse schroeven komt te staan.²⁵

Uit dit gegeven worden onder meer de volgende conclusies getrokken:

1. nationale belastingadministraties moeten meer met elkaar samenwerken op het punt van gegevensuitwisseling, en
2. op den duur moet de belastingheffing geheel of gedeeltelijk naar een supranationaal niveau worden getild.

Van dergelijke ontwikkelingen moet voorlopig nog niet al te veel worden verwacht. Zowel binnen als buiten het verband van de Europese Unie zijn de individuele staten nog veel te veel gesteld op hun fiscale zelfstandigheid om tot min of meer vergaande harmonisatie over te gaan. Zelfs als op papier uitgebreide afspraken over administratieve samenwerking tot stand zouden komen, kan niet worden uitgesloten dat sommige staten zich als free rider opstellen.²⁶

Daarom is het wellicht verstandig om een groter belang toe te kennen aan het bronlandbeginsel ten koste van het wereldinkomensprincipe²⁷, en om te trachten daarover afspraken in internationaal verband te maken. Wat het onderhavige onderwerp betreft, betekent dat dat vermogensopbrengst daár wordt belast waar dat vermogen werkzaam is. Men kan immers zijn geld wel op de Bahama's stallen, maar aangezien daar niets te verdienen valt, wordt het geld door de betreffende bank weer uitgeleend naar in de meeste gevallen een OESO-land. Het is de produktie in dat OESO-land die de opbrengst van het vermogen genereert; waarom zou dan niet het produktieland de rente belasten?

23. Rapport sur la double imposition, Société des Nations, Genève 1923, blz. 40-41.

24. Double imposition et évasion fiscale, Société des Nations, Genève 1927 (rapport voorbereidende commissie) en 1928 (rapport algemene vergadering).

25. Zie o.a. Luc Hinnekens, De territorialiteit van de inkomstenbelasting op nieuwe wegen en grondslagen, Kluwer Deurne 1993; Vito Tanzi, Taxation in an integrating world, Brookings Washington 1995.

26. H. Vording, Belastingheffing in de 21e eeuw, Forfaitair sept. 1997.

27. Verg. Frans J. Vanistendael, Reinventing source taxation, EC Tax Review 1997/3.

Wanneer de OESO-landen gezamenlijk zouden besluiten consequent bronbelastingen te heffen,²⁸ zou de aantrekkelijkheid van de tax havens snel afnemen. Ook al geeft een OESO-ingezetene de rente op zijn rekening in Nassau niet aan, dan is daarover effectief toch al de bronbelasting (van bijv. 30%) geheven. Wanneer één land op eigen houtje een dergelijke maatregel zou nemen, dan zou het mogelijkwijs het eigen bedrijfsleven kunnen benadelen, aangezien dat op de internationale financiële markt tegen minder gunstige condities leningen zou moeten aangaan. Hoe zwaar dat effect voor laten we zeggen Nederland is, kan ik niet beoordelen: veel ander landen kennen immers reeds dergelijke belastingen.

En ook overigens is het nog maar de vraag of ons land hierin als eenling zou moeten optrekken. In de al jaren slepende discussie hierover binnen de Europese Unie is zojuist weer een nota verschenen waarin bepaalde vormen van fiscale concurrentie tussen de lidstaten onderling schadelijk worden genoemd, en waarin de lidstaten worden uitgenodigd om als eerste stap een aantal principes te onderschrijven teneinde hetzij door middel van bronbelasting hetzij door middel van informatie-uitwisseling te komen tot althans een minimale heffing ter zake van rente welke vanuit de ene lidstaat wordt voldaan aan inwoners van een andere lidstaat.²⁹

Een gecoördineerd bronheffingsbeleid binnen de Europese Unie is dus wellicht niet meer zo ver weg, en waarom zouden op *dit* punt geen afspraken kunnen worden gemaakt in OESO-verband? Dat laat alle ruimte voor andersluidende bilaterale afspraken; essentieel is dat kapitaalopbrengst niet onbelast free-ridercountries moet kunnen bereiken. Ik spreek hier over kapitaal-opbrengst in het algemeen, aangezien het ontvouwde idee ook voor andere baten dan rente geldend kan worden gemaakt.

4. Besluit

Eenmaal zo ver gekomen, kan ik terugkomen op de vraag naar het tarief. Stel nu eens dat diverse vergoedingen voor ter beschikking gesteld kapitaal (huur, rente, royalties) niet meer aftrekbaar zouden zijn van een - stel voor de nabije toekomst - 30%-Vpb dan wel getroffen worden met 30% bronbelasting, dan kan in de IB worden volstaan met een tarief van 20%, want in totaal is dan $30 + 0,2 \times 70 = 44\%$ geheven oftewel ongeveer evenveel als het in de pers genoemde nieuwe IB-toptarief van 48%. Het 20%-tarief zou kunnen gelden voor met de bronheffing belaste baten en niet bij transacties tussen particulieren.

Huur rente royalty		100
Vennootschapsbelasting of Bronheffing	<u>30</u>	70
Inkomstenbelasting over "uitdeling"		<u>14</u>
Netto		<u>56</u>
Gelijk aan het tarief voor ingehouden en niet-ingehouden winst		

28. Dit idee kan ook worden vormgegeven door de in de Verenigde Staten geopperde comprehensive business tax waarin rente niet meer aftrekbaar is; verg. o.a. L.G.M. Stevens, WFR 1997/6235. Nadeel daarvan is dat er moeilijker bilateraal weer van kan worden afgezien.

29. Towards tax co-ordination in the European Union, Brussels, COM (97) 495/4. Zie voor de aan een dergelijke maatregel verbonden nadelen A.H.M. Daniels, in: Euregiobundel. Belastingen in België, Duitsland en Nederland, Gouda Quint Arnhem 1995, blz. 75-77.

Deze tariefstructuur is niet bestand tegen lage-belastinglanden binnen OESO-verband. Denk maar aan België met zijn bevrijdende voorheffing van $\pm 14\%$ die je als buitenlander niet eens hoeft te betalen. Een definitieve oplossing van het probleem kan alleen worden bereikt door middel van minimum-afspraken tussen de geïndustrialiseerde landen. Zonder deze zal de belastingdruk op vermogensinkomsten in de 21e eeuw steeds verder dalen, hetgeen mij uit sociale overwegingen niet aanvaardbaar voorkomt.